

Увод

Като интеграционна общност Европейският съюз формира самостоятелна наднационална правна система, която обхваща територията на всички държави членки. Взаимодействието с националното право се осъществява при прилагането на принципите на директния ефект и на върховенството на правото на ЕС. В основата на интеграцията между държавите членки е залегнал вътрешният пазар и неговото развитие е главна цел на Съюза. Постигането на тази цел изисква премахването на пречките пред свободното движение на стоки, хора, услуги и капитали. Наред с това е необходимо и осигуряването на свободна и недеформирана конкуренция. Освен вътрешните аспекти на икономическата интеграция, ЕС установява и развива и външни търговски отношения както на двустранна основа, така и в рамките на многостранното сътрудничество в Световната търговска организация.

Пазарните дейности на територията на Съюза са тясно свързани с правата върху обекти на интелектуалната собственост. Значението на последните за икономиката на ЕС е огромно¹. Основна характеристика на правата на интелектуална собственост е техният изключителен характер. Като изключителни права те предоставят възможност на носителя им да забрани на всеки да извършва пазарни дейности, да предлага, да продава, да съхранява, да внася и да изнася стоки или да предлага услуги, като използва чужди права на интелектуална собственост, без съгласието на техния носител. Когато тази система действа в рамките на един национален пазар, изключителният характер на правата на интелектуалната

¹ 28% от работните места в ЕС могат да бъдат пряко свързани с индустрии, които се развиват на основата на интелектуалната собственост. 38% от заетостта в Съюза може е пряко или непряко свързана с тези индустрии. Виж <https://euipo.europa.eu/ohimportal/bg/web/observatory/ip-in-europe>

собственост не създава пречки за функционирането на националната икономика, напротив – стимулира създаването и използването на иновативни решения. В рамките на вътрешния пазар обаче последиците имат различни измерения. Причината за това са особеностите на вътрешния пазар, който обхваща националните пазари на държавите членки, и проявата на един от основните принципи на закрила на интелектуалната собственост – принципа на териториалното действие на правната закрила². Когато правата на интелектуалната собственост се ползват от закрила на територията на една държава, те представляват пречка пред трансграничното движение на стоки и предоставяне на услуги. Техният носител може, упражнявайки своите субективни права, да ограничава свободното движение на стоки и предоставянето на услуги независимо от премахването на тарифните и нетарифните ограничения. Наред с това различията в националноправните уредби затрудняват участниците в пазарните отношения, които се сблъскват с различни условия за предоставяне на закрила и с различни възможности за правна защита на територията на всяка държава членка. Не на последно място, развитието на вътрешния пазар предполага създаването на възможности за единна наднационална закрила на тези права.

Проблемите с териториалната закрила на интелектуалната собственост и функционирането на общия пазар се проявяват още в ранните години на развитието на икономическата интеграция. Най-напред Съдът на ЕС в практиката си очертава тяхната значимост и непосредствената им връзка с развитието на пазарните отношения в Общността. По този начин въпросите, свързани с изключителните права на ИС, се превръщат в част от развитието на вътрешния пазар на ЕС. С Договора от Лисабон (ДЛ) ЕС получава допълнителна компетентност да законодателства в областта на интелектуалната собственост.

² Георгиева, И., Ж. Драганов, П. Петров, Р. Тозова. Право на интелектуалната собственост и митническо право на ЕСТР. С., 2015, http://vssold.justice.bg/bg/e-guide/Topic02_IPR-CustomsLaw.pdf, p. 10.